

Algoritmes en het behoud van nieuwsgierigheid

Het algoritme van Netflix snapt mij. Wie? Suzanne? Oh, die houdt van psychologische crimi's met seriemoordenaars die lekker productief zijn. Ik krijg daardoor series als Kastanjemanden aangeboden. Het algoritme van Spotify geeft me elke week tips voor muziek die ik waarschijnlijk wel leuk zal vinden. Disco, funky muziek en jaren '90 pop. Instagram doet hetzelfde voor de berichten op mijn tijdlijn. En in de zorg krijgen we steeds vaker technologie die meedenkt, meet, en zelfs voorspelt. Het werk wordt ondersteund door dashboards, digitale leerroutes, en AI die ons suggesties geeft. Zo'n algoritme is een set instructies die op basis van jouw gedrag voorspelt wat jij waarschijnlijk wilt zien of doen. Dat is handig: je krijgt relevante aanbevelingen, bespaart tijd, en voelt je gezien.

Maar... algoritmes optimaliseren op voorspelbaarheid en engagement, niet op verrassing, verbreding of persoonlijke groei.

Gaat deze vorm van AI machinelearning nou ten koste van nieuwsgierigheid of voedt het die juist? Waar je vroeger zelf op zoek ging naar informatie over een nieuwe behandeling, word je nu gevoed met voorspelbare content, op maat gemaakt. Mijn luie kant is blij met de service van de zaak, mijn nieuwsgierige kant raakt onderprikkeld door de menukaart van gemak.

Nieuwsgierigheid is de drang om het onbekende te verkennen. Het floreert bij verrassing, frictie, verwarring, toeval. Het vraagt om eigen regie en leidt tot verbreding waar algoritmes meestal tot verdieping leiden. Met ai komen we steeds meer terecht in een filterbubbel. Je hebt de illusie van een keuze terwijl je gestuurd wordt. Je ziet steeds minder wat je niet kent. Daardoor onderzoek je minder, maar scroll je waardoor je hersenen minder geprikkeld worden. Maar met tools als ChatGPT kun je ook juist je nieuwsgierigheid voeden. Niet als passieve consument, maar als actieve ontdekker. Een goede AI-dialoog werkt als een spiegel én een trampoline: het reflecteert wat je denkt, en duwt je tegelijk een stap verder. Je wordt niet beoordeeld. Er wordt niet gezocht, niemand vindt je dom en je kunt als een 5-jarige waarom-vragen blijven stellen zonder dat iemand als antwoord geïrriteerd 'daarom' zegt.

Je kunt AI vragen om verbanden te leggen tussen ogenschijnlijk losse onderwerpen. Uit onderzoek blijken slimme mensen dan ook slimmer te worden door taalmodellen en minder slimme mensen minder slim.

AI is geen vijand van nieuwsgierigheid, maar ook geen vanzelfsprekende bondgenoot. Het hangt af van hoe wij het inzetten. Als wij de regie behouden, wordt AI een krachtige uitbreiding van ons denkvermogen. Laten we ons alleen voeden door wat het algoritme aanbiedt, dan verslapt je nieuwsgierigheid. Maar gebruik je AI om zelf te sturen, te twijfelen, door te vragen dan groeit je brein. Tijd om de regie te behouden of terug te pakken en je nieuwsgierigheidsspier te blijven trainen! Handmatig zoeken, tips aan anderen vragen over boeken en podcasts. Tijd om af en toe uit de algoritmische comfortzone te stappen. Lees eens een ander soort boek. Vraag een collega waarom zij iets zo doet — niet omdat het in de richtlijn staat, maar omdat je het echt wilt weten.

Zorg vraagt om nieuwsgierige mensen, niet alleen om digitale systemen. Want juist de mens achter de data kan het verschil maken — door vragen te blijven stellen die een algoritme nooit zal bedenken.

Artikel door
Suzanne Verheijden